

JYVÄSKYLÄ

- VALON KAUPUNKI

Jyväskylä on nuorekas ja vilkas kaupunki, joka tunnetaan yliopistostaan, Alvar Aallon arkkitehtuurista sekä vehreistä maisemistaan. Kaupunkilaisia on noin 130 000 ja kaikkiaan Jyväskylän seudulla asuu noin 170 000 ihmistä. Jyväskylä on yksi Suomen kasvukeskuksista. Kaupunkia pidetään hyvänä asuinympäristönä, joka houkuttelee jatkuvasti uusia asukkaita.

Jyväskylä on taajamavalaistuksen edelläkävijä. Valon kaupunki on pitkäaikainen kehityshanke, jonka päämääränä on valaistuksen keinoin parantaa kaupungin turvallisuutta ja viihtyisyyttä pimeinä vuodenaikoina.

JYVÄSKYLÄ

VALON KAUPUNKI -HANKE

Seuraavassa esitellään Jyväskylän Valon kaupunki – hanketta, valaistuksen yleissuunnitelmaa sekä noin 50 valmistunutta valaistuskohdetta. Jyväskylän valaistuskohdet ovat laadukkaita, esteettisiä ja tekniikaltaan nykyaikaisia.

1. Valon kaupunki –hanke

Valaistuksen yleissuunnitelma

Jyväskylän ulkovalaistuksen yleissuunnitelma valmistui kesäkuussa 2000. Suunnitelman laadinnasta vastasivat Roope Siirinen ja Annukka Larsen (VALOA Oy). Yleissuunnitelmalla ohjataan kaupungin ulkovalaistuksen suunnitelmallista rakentamista. Pimeän ajan kaupunkia tarkasteltiin yleissuunnitelmatyössä ensimmäistä kertaa estetiikan näkökulmasta: miltä kaupunki näyttää nyt ja miltä sen tulisi tulevaisuudessa näyttää?

Yleissuunnitelman tavoitteena on korostaa näkymiä ja kaupungin arkkitehtuurin helmiä sekä ohjata valolla optisesti. Se toimii myös budjetoinnin työkaluna. Laadittu yleissuunnitelma otettiin hyvin vastaan ja sitä ruvettiin heti soveltamaan. Ensimmäiset suunnitelman mukaiset valaistuskohteet valmistuivat syksyllä 2003.

Valon kaupunki -hanke

Jyväskylän kaupungininsinöörit oivalsivat valaistuksen merkittävyyden viihtyisän kaupunkikuvan luomisessa ja saivat vakuutettua myös kaupungin päättäjät. Syntyi Valon kaupunki –hanke, joka nimettiin vuonna 2003 yhdeksi Jyväskylän tärkeimmistä, strategisista kehittämishankkeista. Laadukkaita valaistuskohteita ruvettiin toteuttamaan, jotta valaistuksen merkitys voitiin havainnollistaa myös kaupungin asukkaille ja yhteistyökumppaneille. Yleissuunnitelman merkitys Jyväskylän kasvamisessa Valon kaupungiksi on ollut merkittävä.

Valo on Jyväskylässä- tapahtuma

Näyttäviä kohdevalaistuksia juhlistettiin ensimmäisessä Valo on Jyväskylässä –tapahtumassa vuonna 2003. Tapahtuma on osa Valon kaupunki –hanketta ja sen tavoitteena on viestiä itse hankkeesta ja sen etenemisestä. Tapahtumassa halutaan myös esitellä valmistuneita valaistuskohteita sekä kertoa ammattilaisille ja asukkaille laadukkaan valaistuksen merkityksestä kaupunkiympäristössä. Tapahtumia on järjestetty sen jälkeen vuosina 2004, 2006 ja 2008. Seuraava järjestetään syksyllä 2010. Tapahtuma järjestetään yhteistyössä paikallisten ja valoalan yritysten kanssa.

Ympäristöystävällinen ulkovalaistus

Lähitulevaisuudessa Valon kaupunki –hanke panostaa energiansäästöön käynnistämällä kesällä 2009 asuinalueiden valaistussaneerauksen. Toimenpiteillä tavoitellaan noin 20 prosentin säästöä kaupungin valaistuksen kokonaisenergiakuluista. Säästöt toteutetaan oikealla valon määrän mitoituksella, uusilla valaisin- ja lampputyypeillä sekä älykkäällä ohjausjärjestelmällä. Ympäristöystävällinen ulkovalaistus –hanke on osa parhaillaan laadittavaa katuvalaistuksen yleissuunnitelmaa.

Valaistus on osa kaupunkisuunnitteluprosessia

Valaistus on nousemassa tärkeäksi osaksi Jyväskylän kaupunkiympäristön suunnittelua. Kaupungin valaistuskoordinaattorin tehtävänä on varmistaa, että hankkeissa kiinnitetään alusta alkaen huomiota valaistusasioihin ja että lopputulos on täyttää asetetut laatuvaatimukset.

Valaistuksen rakentamista ohjeistetaan myös jo kaavoitusvaiheessa. Valaistuksen tavoitteista ja toteutustavoista annetaan ohjeita esimerkiksi uusien asuinalueiden tai kauppakeskittymien suunnittelijoille. Pienemmissä rakennusprojekteissa valaistuskoordinaattori tekee yhteistyötä sähkösuunnittelijoiden kanssa, joskus jopa detaljitasolla. Isoissa hankkeissa valaistusasioista vastaa ammattitaitoinen valaistussuunnittelija.

Valaistuksen yleissuunnitelma ohjeistaa kiinteistöä tekemään julkisivuvalaistussuunnitelman aina keskustal alueen kiinteistöjen saneerauksen tai rakentamisen yhteydessä. Rakennusvalvonta tarkastaa suunnitelmat yhdessä valaistuskoordinaattorin kanssa ennen toteutusluvan myöntämistä. Merkittävässä kohteissa vaaditaan usein valaistusmallinnukset.

Investoinnit

Ulkovalaistuksen ylläpidon ja energian kustannukset ovat Jyväskylässä vuosittain noin neljä miljoonaa euroa.

Valaistusta rakennetaan vuosittain noin 700 000 eurolla. Esimerkiksi vuonna 2008 kaupunki investoi lisäksi 450 000 euroa erillisiin valaistushankkeisiin.

Viisikymmentä valaistuskohdetta

Perinteisten, alueiden rakentamiseen liittyvien hankkeiden lisäksi Jyväskylän kaupunki käynnistää myös erillisiä valaistushankkeita. Tällaisia ovat esimerkiksi valotapahtumissa nähtyjen koevalaistusten muuttaminen pysyviksi tai maamerkkien valaisut.

Valmiita valaistuskohteita on jo lähes 50, ja niistä noin 20 on muiden kuin kaupungin toteuttamia. Paikalliset toimijat, kiinteistöyhtiöt ja energialaitos ovat lähteneet innolla toteuttamaan yhteistä tavoitetta, Valon kaupunkia. Valaistukseen sijoitetuista resursseista on selvästi havaittu koituvan kiinteistöille hyötyä.

Jyväskylän Seudun Matkailu järjestää keväisin ja syksyisin opastettuja kävelykierroksia valaistuskohteille. Asukkailta saatu palaute valaistuskohteista on ollut positiivista. Osa ihmisistä kertoo esimerkiksi muuttaneensa vakituisia kulkureittejään nähdäkseen matkansa varrella upeita valaistuksia.

1.1. Valaistuksen yleissuunnitelma ja sen toteutuminen

Yleissuunnitelman laatimisprosessi

Yleissuunnitelmatyön alkuvaiheessa kaupunkia tarkasteltiin päivä- ja yöaikaan valokuvaamalla näkymiä mahdollisimman realistisesti. Kaupunkikuvaa analysoitiin ja etsittiin kaupunki- ja luonnonmaisemasta tärkeät kohteet: maamerkit, väylät ja sillat. Maastossa tutkittiin näkymiä, tilasarjoja ja horisonttipisteitä. Tehtyjen tarkastelujen pohjalta muodostui käsitys siitä, miten katuja, puistoja, julkisivuja ja erikoiskohteita tulisi valaista.

Analyysin mukaan kaupunki on päiväsaikaan helposti hahmotettavissa, mutta pimeän ajan arkkitehtuuria ei ollut lainkaan. Yleissuunnitelman piti siis poimia korostusta vaativat arkkitehtuurin helmet ja parantaa valon avulla toteutettavaa optista ohjausta.

Yleissuunnitelma koostuu pääasiassa kartoista ja valokuvista. Kaupungista tehtiin aluejakokartta ja siitä tarkennetut erilliset, siltoja, liikenneväyliä sekä julkisivuja ja erikoiskohteita esittelevät kartat. Keskusta-alueen kartat kuvaavat kaupunkitilan jäsenystä, katutiloja sekä valaistavia julkisivuja. Kartoista voidaan nopeasti hahmottaa kaupungin tärkeimmät, valaistavat kohteet.

Lisäksi yleissuunnitelma sisältä teknisiä ohjeita, jotka liittyvät häikäisyn rajoittamiseen, suositeltaviin valaistustapoihin ja pystypintojen valaistukseen.

Yleissuunnitelman toteutuminen

Yleissuunnitelmassa luetelluista valaistuskohdeista on Jyväskylässä tällä hetkellä toteutettu yli puolet (liitteenä luettelo valaistuskohdeista valmistumisvuosineen).

Kehitys jatkuu. Vuoden 2007 alussa käynnistettiin keskustan Kävelykadun Kompassin alueen valaistussuunnitteluhanke. Sen tavoitteeksi yleissuunnitelmassa määriteltiin takavuosien hittielokuva *Blade Runnerin* visuaalinen maailma. Kävelykatu on elävä, värikäs ja valoisa paikka, johon tällainen toteutus sopii.

Uutta Valon kaupungissa: Valotrilogia-teos

Kompassin alueen julkisivut, Asemakadun katualue ja sen päätteellä oleva Lyseon kiinteistö toimivat loppuvuodesta 2009 lähtien näyttämönä pysyväälle valo-ääni –teokselle nimeltä *Valotrilogia*.

Kompassin alueen kiinteistöt lähtivät hankkeeseen mukaan ajatuksenaan keskustan elävöittäminen ja uuden matkailunähtävyyden luominen Jyväskylään. Valotrilogian kaltaisia toteutuksia ei ole aiemmin muualla Suomessa nähty. Valmistuessaan teos vahvistaa siis edelleen Jyväskylän mainetta Valon kaupunkina.

Kartta 1. Valaistuskohteet

Liite 1.

Valaistuskohteet ja niiden valmistumisvuodet

1. Kirkkopuisto (2002)
  2. Kävelykatu (1993)
  3. Parkkihalli P-Sokos (2008)
  4. Kolmikulman kauppakeskus (2008)
  5. Virastotalo Sinetti (2007)
  6. Matkakeskus (2002)
  7. "Kierto"-valaistus (2003-)
  8. Sokos Hotelli Alexandra (2006-)
  9. Vanha rautatieasema ja puisto (2006)
  10. Paikallisliikennekeskus (2007)
  11. Kaupunginteatteri (2008)
  12. Kilpisen ylikäytäväsillan pääty (2008)
  13. Rakentajantalo (2006)
  14. Terveystalo (2008)
  15. Cygnaeuksen puisto (2004)
  16. As. Oy Jyväsharju (2006)
  17. Harjun portaat (2003)
  18. Vesilinnan julkisivu- ja aluevalaistus (2003)
  19. Tapionkadun valaistus (2004)
  20. Nisulan muuntamo (2008)
  21. Jaroslavlin aukion valaistus (2006)
  22. Viitaniemen koulu ja parkkialue (2007)
  23. Jyväskylän ammattikorkeakoulun pääkampus (2007)
  24. Lohikoskentie risteyssilta (2008)
  25. Ahjokadun valaistus (2004)
  26. Kiväärיתהaan valaistus Tourulassa (2003)
  27. Kinakujan silta (2008)
  28. Eskilstunan aukio (2002)
  29. Messutori Lutakossa (2002)
  30. Ravintola Blomstedt (2004)
  31. Lutakonpuisto (2008)
  32. Horisontti-tornitalo ja Lutakonranta (2008)
  33. Kuokkalansilta (2003)
  34. Kuokkalan vesitorni (2008)
  35. Rantaraitin pylvä-, puu- ja kohdevalaistus (2002-)
  36. Mattilanniemen ylikulkukäytäväi overpass (2008)
  37. Synergia Areena (2008)
  38. Viveca-rakennus (2004) (ei näy kartassa)
  39. Kauppalaispiha (2009) (ei näy kartassa)
- TAIDETEOKSET (valmistumisvuosi)
- A. Paikallisliikennekeskuksen kristallit, Tülay Schakir (2007)
  - B. Vuosisade, Jaakko Valo (2007)
  - C. Kokemus, Kari Alonen (2008)
  - D. Lintutuoli, Harald Karsten (2006)
  - E. Kajo, Kari Alonen (2003)
  - F. Kiveen Kirjoitetut, Aino-Kaarina Pajari (2004)
  - G. Hyöky, Kimmo Schroderus (2006)
  - H. Yliopistoportti, Pero Luostarinen (2008)

2. Tietoja muutamista valaistuskohdeista

Viisi esimerkkikohdetta (nro viittaa kohteen numeroon kartalla):

3. Parkkihalli P-Sokos (2008)

Keskustan uusiin parkkitalo on valaistu näyttävästi julkisivuun integroiduilla valoviivoilla. Valaistus on onnistunut ja houkuttelee asiakkaita astumaan sisään. Julkisivun valaistus on arkkitehti Petri Rouhaisen toimiston ideoima, toteutussuunnittelu on valaistussuunnittelija Jukka Korpiheteen ja YSP Oy:n sähkösuunnittelija Kari Majalan käsialaa. Tekniikkana on käytetty kylmäkatodiputkea. Parkkitalon omistaja Jyvä-Parkki Oy on erittäin tyytyväinen lopputulokseen.

24. Lohikoskentien risteysilta (2008)

Tiehallinnon ja Jyväskylän kaupungin yhteishankkeena toteuttamien porttisoltojen valaistuksen toinen kohde oli Lohikoskentien risteysilta. Tavoitteena oli luoda kaupungille näyttävä porttiaihe sekä herättää kuljettajat hiljentämään vauhtia saavuttaessa 70 km/h rajoitusalueelle. Tekniikkana on käytetty valkoista ja vihreää valoa tuottavia monimetallivalaisimia ja valoviivana LED-rimaa. Valaistuksen suunnittelu valaistussuunnittelija Annukka Larsen, sähkösuunnittelu ja urakointi KS-Kitek Oy.

26. Kiväärיתהאן valaistus Tourulassa (2003)

Yrityksille toimitiloja tarjoava Kiväärיתהאן on yksi parhaista valaistusesimerkeistä Valon kaupungissa. Kiinteistön omistaja Jykes Kiinteistöt Oy on tyytyväinen lopputulokseen ja on myöntänyt upean valaistuksen vaikuttavan kiinteistön markkinointiin sekä nostaneen vuokratasoa. Valaistuksen on suunnitellut valaistussuunnittelija Arto Heiskanen VALOA Oy:stä. Tekniikkana on käytetty pääasiassa maahan upotettuja monimetalli- ja white son lampuja.

31. Lutakonpuisto (2008)

Jyväskylän kaupungin uusi kaupunkipuisto Lutakossa on moderni viherrakenteiltaan sekä valaistukseltaan. Puistossa voi harrastaa koripalloa tai vaikka seinäkiipeilyä sekä loikoilua nurmialloilla. Valaistussuunnittelutoimisto VALOA Oy:n suunnittelema valaistus tuo hienosti esille puiston kohokohdat ja luo rauhallisen tunnelman. Tekniikkana on käytetty monimetallivalaisimia ja LED-valoja pääasiassa integroituina rakenteisiin.

34. Kuokkalan vesitorni (2008)

Jyväskylän Energialle kuuluvan Kuokkalan vesitornin pysyvä valaistus uusittiin syksyn 2008 valotapahtumaan. Alapinnan vanhoihin valonheittämiin vaihdettiin suurpainenatriumlampujen tilalle siniset monimetallilamput ja tornin reunaan asennettiin ohjelmoitavat LED-valaisimet. Valaistus on nyt näyttävämpi ja energiatehokkaampi kuin aiemmin, kun se oli valaistu suurpainenatriumlampuilla. Suunnittelu sähkösuunnittelija Ari Piippo ja valaistussuunnittelija Annukka Larsen. Toteutus JE-Urakointi Oy.

4. Hankkeen johto ja suunnittelu

Valon kaupunki –hankkeen vastuulliset

Jyväskylän kaupunki / Kaupunkirakennepalvelut / Yhdyskuntatekniikka

- Apulaiskaupungininsinööri Kari Ström

-Valaistuskoordinaattori Annukka Larsen

5. Valon kaupungin kuvat

- 10 kuvaa pimeän ajan Jyväskylästä

Lohikoskentien risteysilta (2008)

Parkkihalli P-Sokos (2008)

Kuokkalan vesitorni (2008)

Kuokkalan vesitorni (2008)

Kivääritehdas Tourulassa (2003)

Kivääritehdas Tourulassa (2003)

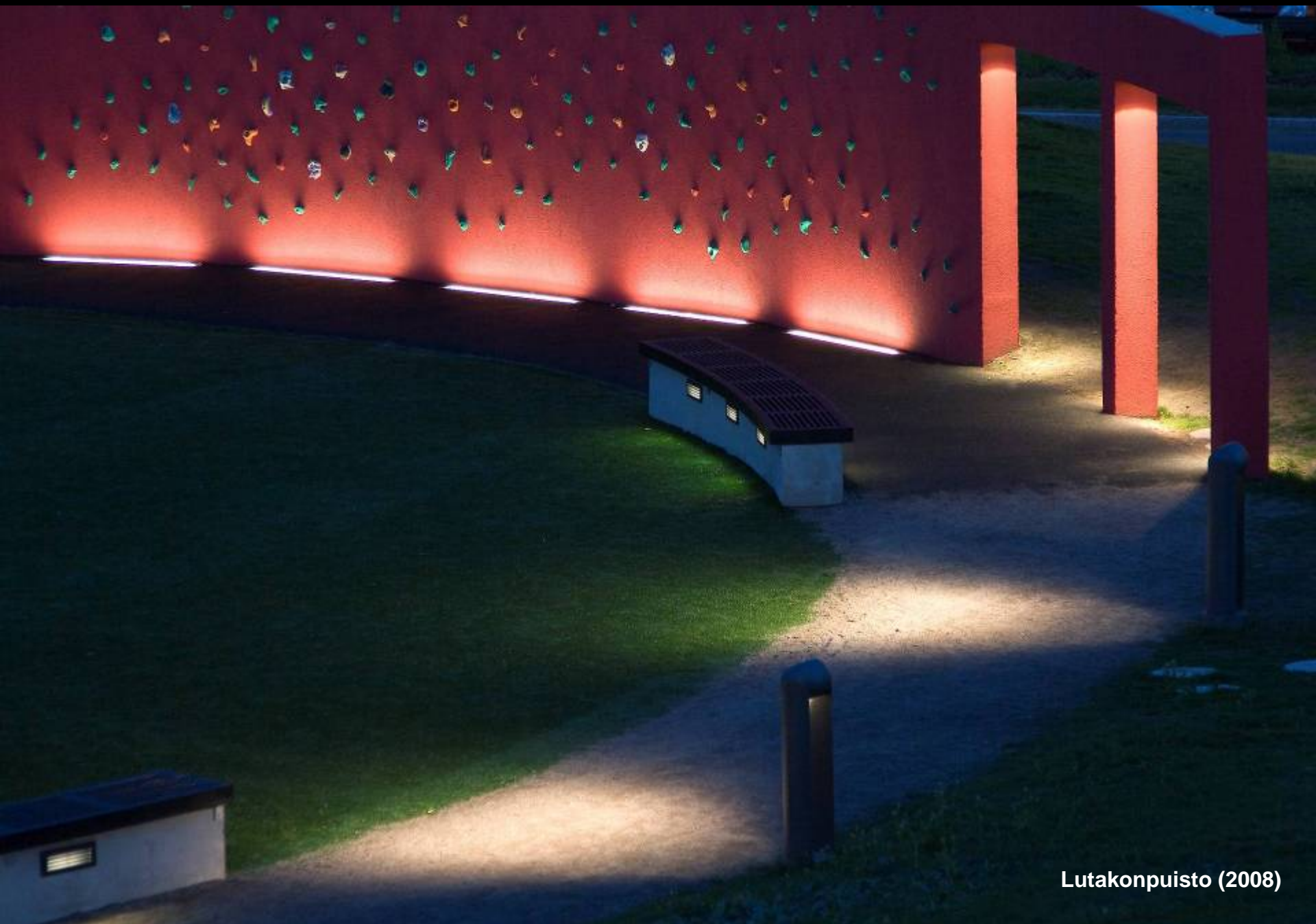

Lutakonpuisto (2008)

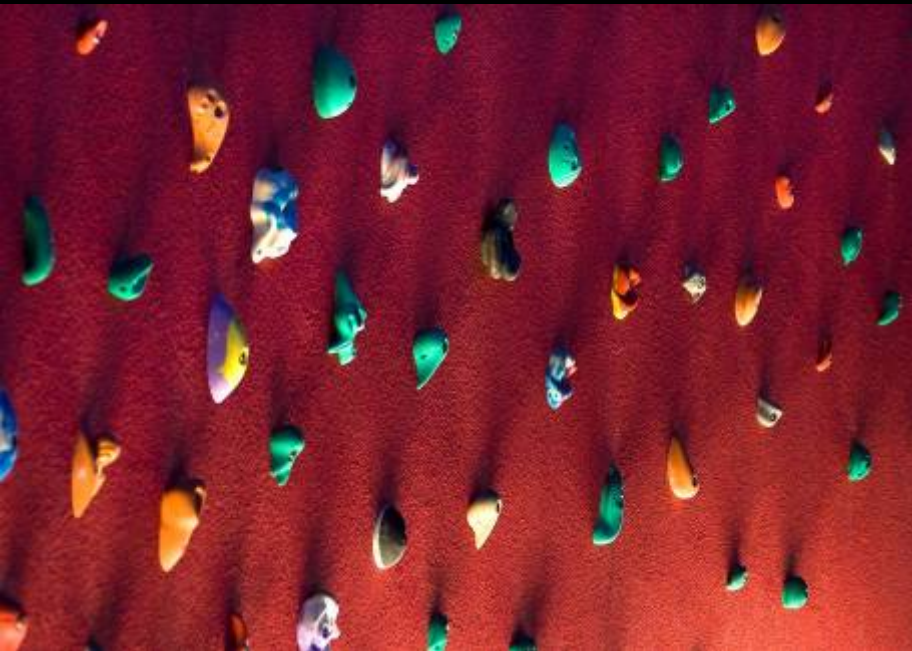

Lutakonpuisto (2008)

Lutakonpuisto (2008)

Lutakonpuisto (2008)

JYVÄSKYLÄ
– VALON KAUPUNKI

